

Kwartaalmonitor Zakelijke dienstverlening

Tweede kwartaal 2017

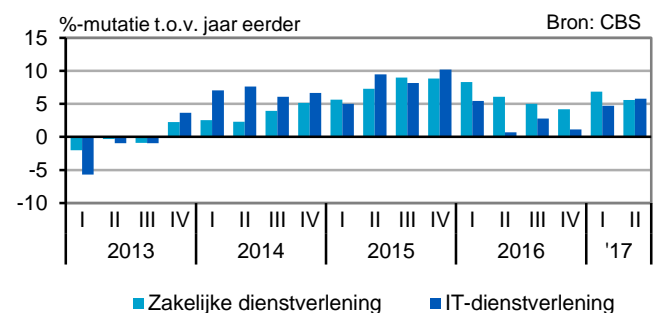
Omzetgroei in de zakelijke en IT-dienstverlening

- Totaal zakelijke en IT-dienstverlening: Omzetsdaling ingenieurs en reclamebureaus
- IT-dienstverlening: Omzet blijft groeien
- Rechtskundige en administratieve dienstverleners: Omzetgroei in tweede kwartaal lager
- Architecten- en ingenieursbureaus: Forse omzetstijging architecten
- Reclame- en marktonderzoekbureaus: Omzetsdaling in reclamewezen
- Schoonmaakbedrijven en hoveniers: Omzetgroei schoonmaakbedrijven bereikt recordhoogte
- Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling: Grootste stijging uitzenduren in ruim tien jaar
- Economisch beeld: Vertrouwen zakelijke dienstverleners groeit licht
- Derde IT-dienstverleners heeft tekort aan personeel

De omzet van de IT-dienstverleners steeg in het tweede kwartaal van 2017 met 5,8 procent in vergelijking met het tweede kwartaal in 2016. De zakelijke dienstverleners boekten een omzetgroei van 5,6 procent. Dit is lager dan de gemiddelde groei van de afgelopen twee jaar, toen de groei van de zakelijke dienstverlening 7,4 procent bedroeg.

Het aantal zakelijke dienstverleners dat failliet ging in het tweede kwartaal is gedaald ten opzichte van het voorgaande kwartaal en ook in vergelijking met het tweede kwartaal van 2016. Daarnaast zijn er minder bedrijven gestart en gestopt en ontstond een recordaantal nieuwe vacatures in de branche.

Omzetontwikkeling zakelijke en IT-dienstverleners

StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

StatLine: [Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

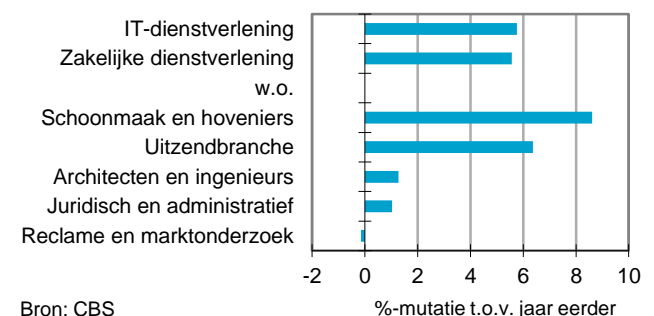
Totaal zakelijke en IT-dienstverlening

Omzetsdaling ingenieurs en reclamebureaus

De omzet van de zakelijke en IT-dienstverlening is het afgelopen kwartaal met respectievelijk 5,6 en 5,8 procent gestegen. Beide branches laten nu sinds het vierde kwartaal van 2013 onafgebroken groei zien. In deze periode groeide de omzet van beide branches gemiddeld met ruim 5,5 procent.

Binnen de zakelijke dienstverlening zijn er voor het eerst sinds het tweede kwartaal van 2016 branches die een omzetsdaling laten zien. De omzet van de ingenieurs en reclamebureaus daalden met respectievelijk 0,6 en 1,5 procent. Zowel hoveniers als architecten lieten, net als het eerste kwartaal van dit jaar, een flinke omzetgroei zien.

Omzetontwikkeling IT en zakelijke dienstverleners

Bron: CBS

StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

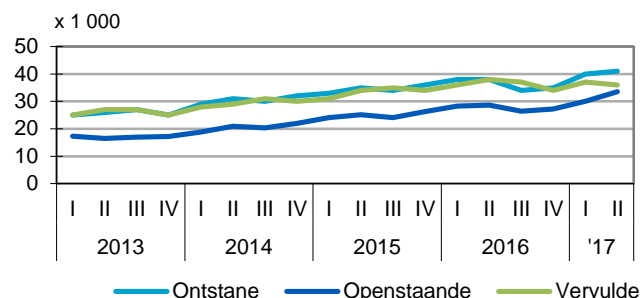
StatLine: [Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Aantal vacatures bereikt hoogtepunt

Het aantal nieuwe vacatures heeft, na de piek in het vorige kwartaal, met 41 duizend opnieuw een hoogtepunt bereikt. Vanaf begin april tot en met eind juni zijn er duizend vacatures meer ontstaan dan in de periode januari tot en met maart van dit jaar.

Ook het aantal openstaande vacatures heeft een nieuwe recordhoogte bereikt. Met bijna 34 duizend openstaande vacatures stonden er bijna vier duizend vacatures meer open dan in het voorgaande kwartaal. Verderop in deze monitor cijfers over de moeilijkheden die bedrijven ervaren in het vinden van personeel voor de openstaande vacatures.

Aantal vacatures zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

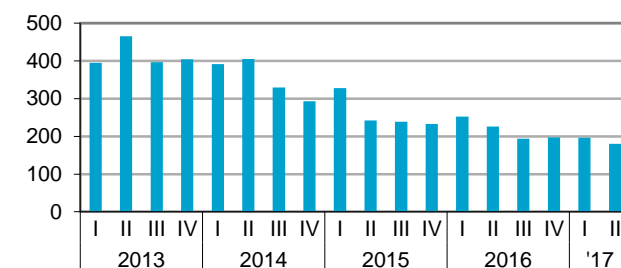
[StatLine: Vacatures](#)

Weer minder faillissementen

In het tweede kwartaal van 2017 zijn er 180 zakelijke dienstverleners failliet verklaard. Dit zijn er zestien minder dan voorgaand kwartaal en 46 minder dan in dezelfde periode van 2016. Sinds begin 2009 is het aantal faillissementen niet lager geweest dan in het afgelopen kwartaal. In de periode 2009 tot en met het tweede kwartaal 2017 gingen er gemiddeld 318 bedrijven per kwartaal over de kop.

In het tweede kwartaal zijn er in totaal 993 bedrijven failliet gegaan in Nederland, voor het eerst sinds begin 2009 ligt dit aantal onder de 1 000. Gemiddeld lag het aantal faillissementen in deze periode op 1 781 per kwartaal.

Uitgesproken faillissementen zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

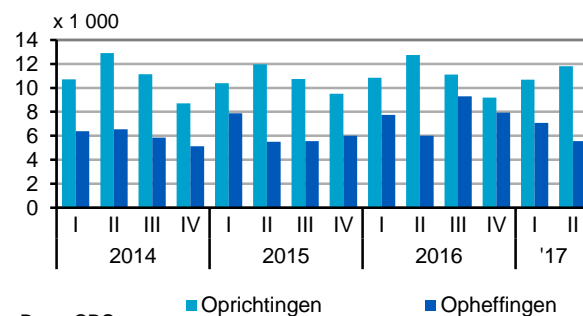
[StatLine: Uitgesproken faillissementen](#)

Minder starters, maar ook minder stoppers

In het tweede kwartaal zijn 11 810 nieuwe zakelijke dienstverleners opgericht. Dat zijn 7,3 procent minder starters dan in dezelfde periode vorig jaar. Verder staakten 5 545 bedrijven in de zakelijke dienstverlening definitief hun werkzaamheden. Daarmee daalde het aantal stoppers met zo'n 7,8 procent in vergelijking met het tweede kwartaal van 2016.

De IT-dienstverlening telde 1 625 oprichtingen en 860 opheffingen tijdens het afgelopen kwartaal. Dit zijn er respectievelijk 16,8 en 5,5 procent minder in vergelijking met een jaar eerder. In totaal zijn aan het eind van het tweede kwartaal 389 110 bedrijven actief in de zakelijke dienstverlening. De IT-dienstverlening telde op dat moment 57 220 bedrijven.

Aantal oprichtingen en opheffingen zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

[StatLine: bedrijven; oprichtingen](#)

[StatLine: bedrijven; opheffingen](#)

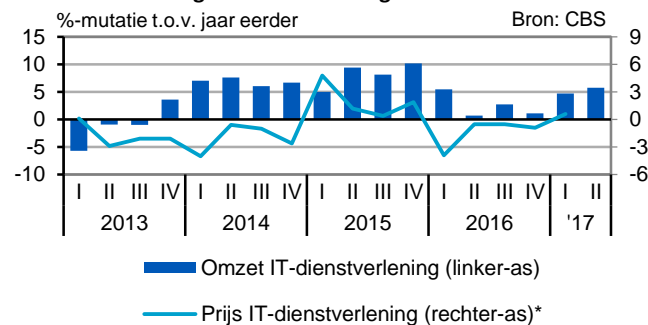
IT-dienstverlening

Omzet blijft groeien

Net als in de voorgaande 14 kwartalen groeit ook in het tweede kwartaal van 2017 de omzet van de IT-dienstverleners. In de maanden april tot en met juni van 2017 komt de omzetgroei uit op 5,8 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De stijging is dit kwartaal sterker dan in de vijf kwartalen voorafgaand aan het tweede kwartaal toen de branche met gemiddeld 2,8 procent groeide. In 2016 waren de afzetprijzen* van de IT-dienstverleners lager dan in 2015. De resultaten over het eerste kwartaal van 2017 tonen een lichte stijging van de prijzen met 0,6 procent ten opzichte van het eerste kwartaal van 2016.

*Prijzontwikkeling tweede kwartaal komt 14 september beschikbaar

Omzetontwikkeling IT-dienstverlening

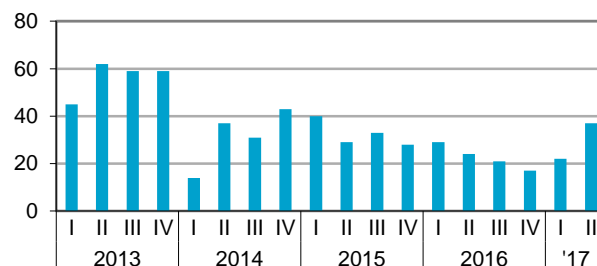
StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling

StatLine: Informatie en communicatie; prijsontwikkeling

Meer bedrijven failliet

In het tweede kwartaal van 2017 zijn 37 bedrijven in de IT-dienstverlening failliet verklaard. Dit is het hoogste aantal faillissementen in deze branche na het eerste kwartaal van 2015, toen 40 bedrijven failliet gingen. Het gemiddelde aantal faillissementen in de tussenliggende periode lag op 25 per kwartaal.

Uitgesproken faillissementen IT-dienstverlening

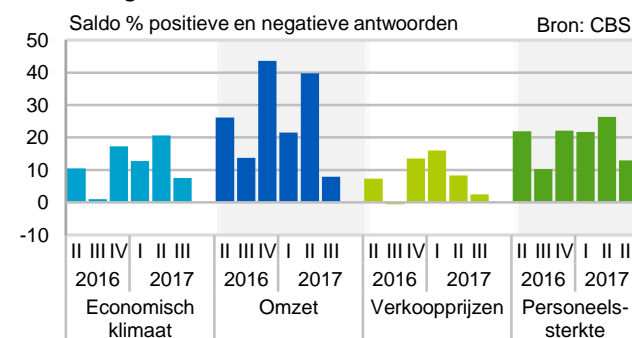
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

IT-ondernemers iets minder positief dan in voorgaand kwartaal

Net als in de afgelopen kwartalen zijn de verwachtingen van IT-dienstverleners positief. Per saldo verwacht 8 procent een groei van de omzet in het derde kwartaal. Dat percentage is lager dan in het voorgaande kwartaal. De omzetverwachting voor het derde kwartaal is meestal minder positief dan voor andere kwartalen. Per saldo voorziet 13 procent van de ondernemers een groei van de personeelssterkte. Een verbetering van het economisch klimaat wordt per saldo door 8 procent van de ondernemers voorzien. Daarmee zijn ondernemers over het economisch klimaat minder positief gestemd dan in de voorgaande drie kwartalen. Ondernemers verwachten nauwelijks verandering in de verkoopprijzen.

Verwachtingen IT-dienstverleners

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

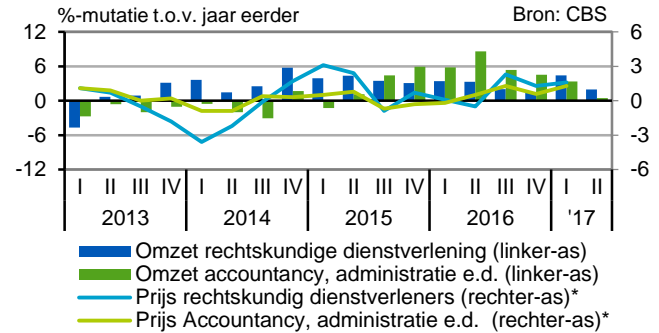
Rechtskundige en administratieve dienstverleners

Omzetgroei in tweede kwartaal lager

Zowel bij de rechtskundige als bij de administratieve dienstverleners valt de omzetgroei in het tweede kwartaal, vergeleken met een jaar eerder, lager uit dan in het eerste kwartaal. In de administratieve dienstverlening bedroeg de groei 0,4 procent. In de zeven voorgaande kwartalen kwam de omzetgroei steeds boven de 3 procent uit. De omzetgroei in de rechtskundige dienstverlening bedroeg 1,9 procent in het tweede kwartaal. In het eerste kwartaal werd een groei van 4,4 procent gerealiseerd. De prijsontwikkeling* in het eerste kwartaal onder rechtskundige en administratieve dienstverleners bedroeg respectievelijk 1,6 en 1,3 procent vergeleken met een jaar eerder.

*Prijsonwikkeling tweede kwartaal komt 14 september beschikbaar

Omzetontwikkeling rechtskundige en administratieve diensten

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

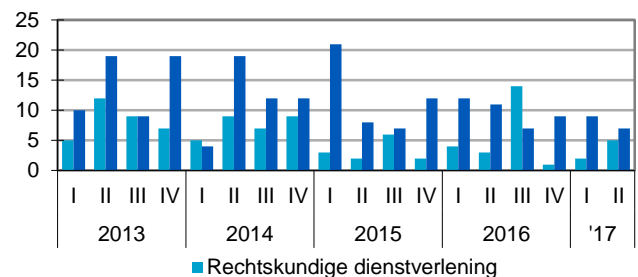
StatLine: Zakelijke dienstverlening; prijsontwikkeling

Vijf bedrijven in de rechtskundige dienstverlening failliet verklaard

In het tweede kwartaal van 2017 zijn 5 rechtskundig dienstverleners failliet gegaan. Hoewel dit er meer zijn dan in het eerste kwartaal van 2017 (2 faillissementen) is het geen uitzonderlijk aantal. Sinds begin 2014 gingen in ieder kwartaal gemiddeld 5 bedrijven failliet in deze branche.

Met 7 failliete bedrijven valt het aantal faillissementen in de administratieve dienstverlening in het tweede kwartaal lager uit dan in het eerste kwartaal, waarin 9 bedrijven failliet gingen.

Uitgesproken faillissementen rechtskundige en administratieve diensten

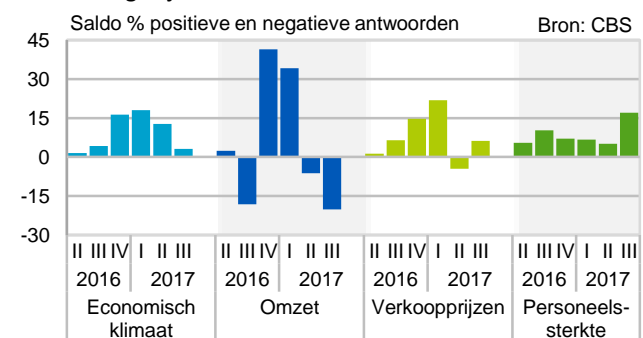
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Verwachting personeelssterkte verbeterd

Ondernemers in de juridische en administratieve dienstverlening zijn negatief in hun verwachtingen voor hun omzet in het derde kwartaal. Per saldo voorziet 20 procent van hen een omzetsdaling. Vorig jaar in hetzelfde kwartaal waren ondernemers ook negatief gestemd over dit onderwerp. Terwijl drie maanden geleden per saldo prijsdalingen werden verwacht, voorziet per saldo 6 procent van de ondernemers voor het derde kwartaal prijsstijgingen. Over het economisch klimaat zijn ondernemers minder positief dan drie maanden geleden. Per saldo verwachten meer ondernemers dan drie maanden geleden een toename van de personeelssterkte. Het saldo staat op 17 procent.

Verwachtingen juridische en administratieve diensten

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Architecten- en ingenieursbureaus

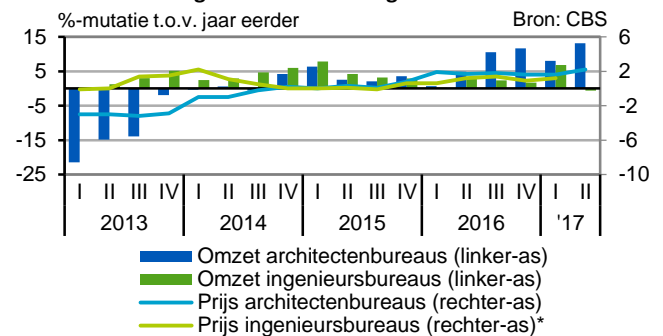
Forse omzetstijging architecten

In het tweede kwartaal van 2017 steeg de omzet van de architectenbureaus met ruim 13 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Niet eerder zagen we de omzet zo hard stijgen. De omzetgroei is ook groter dan in het eerste kwartaal; toen bedroeg deze 8,1 procent. Naast de omzet zien we dat ook de prijzen al een aantal kwartalen stijgen.

Bij de ingenieursbureaus daalde de omzet met 0,6 procent. Na vier jaar van omzetstijgingen was dit de eerste daling sinds het eerste kwartaal van 2013. De prijsontwikkeling* van de ingenieursbureaus schommelt al enkele kwartalen rond de 1 procent.

*Prijsonwikkeling tweede kwartaal komt 14 september beschikbaar

Omzetontwikkeling architecten- en ingenieursbureaus

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

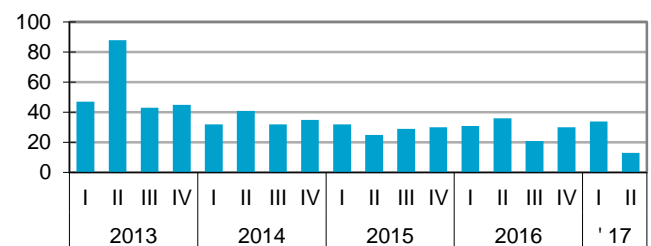
StatLine: Zakelijke dienstverlening; prijsontwikkeling

Sterke daling aantal faillissementen

In het tweede kwartaal van 2017 gingen 13 architecten- en ingenieursbureaus failliet; dit waren er 21 minder dan in het vorige kwartaal waarin nog 34 bedrijven over de kop gingen.

Het gemiddelde over het eerste halfjaar komt daarmee op 24, aanzienlijk minder dan voorgaande jaargemiddelden. In 2015 gingen er ieder kwartaal gemiddeld 29 architecten en ingenieurs failliet, in 2016 waren het er gemiddeld 30 per kwartaal.

Uitgesproken faillissementen architecten- en ingenieursbureaus

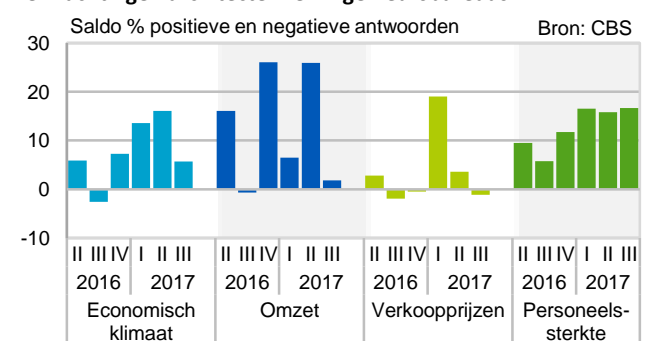
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Architecten en ingenieurs positief

Net als voor het afgelopen kwartaal hebben architecten en ingenieurs goede verwachtingen voor het derde kwartaal van 2017. Per saldo verwacht 17 procent een toename van de personeelssterkte. Per saldo voorziet 6 procent een verbetering van het economisch klimaat, een stuk minder positief dan het afgelopen kwartaal. Ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar is juist sprake van een verbetering. Per saldo verwacht 2 procent van de architecten en ingenieurs een toename van de omzet. Daarmee zijn ondernemers ook over de omzet minder positief dan drie maanden geleden. Hier is sprake van een seizoeneffect. Het aantal ondernemers dat een prijsdaling voorziet, is een fractie groter dan het aantal dat een toename van de prijs verwacht.

Verwachtingen architecten- en ingenieursbureaus

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Reclame- en marktonderzoekbureaus

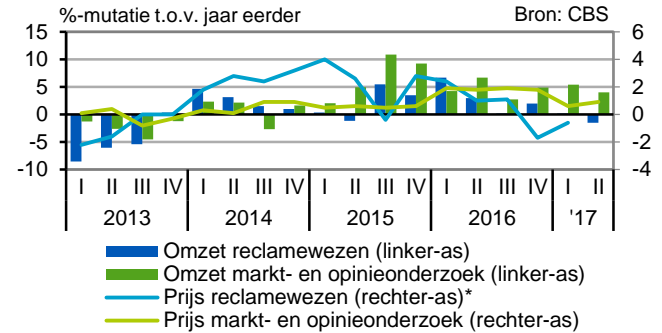
Omzetsdaling in reclamewezen

In het tweede kwartaal van 2017 daalde de omzet in de reclamebranche met 1,5 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar geleden. Dit was de eerste omzetsdaling in twee jaar tijd. De prijsontwikkeling* dook in het vierde kwartaal van 2016 onder nul met een daling van 1,7 procent. In het eerste kwartaal vlakke de daling af tot 0,6 procent.

Markt- en opinieonderzoekbureaus zagen hun omzet in het tweede kwartaal met 4 procent stijgen. Dit is iets lager dan de 5,4 procent omzetgroei in het eerste kwartaal. De prijzen stegen het tweede kwartaal gemiddeld met bijna 1 procent ten opzichte van een jaar eerder.

*Prijzontwikkeling tweede kwartaal komt 14 september beschikbaar

Omzetsontwikkeling reclamewezen en marktonderzoek

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetsontwikkeling

StatLine: Zakelijke dienstverlening; prijsontwikkeling

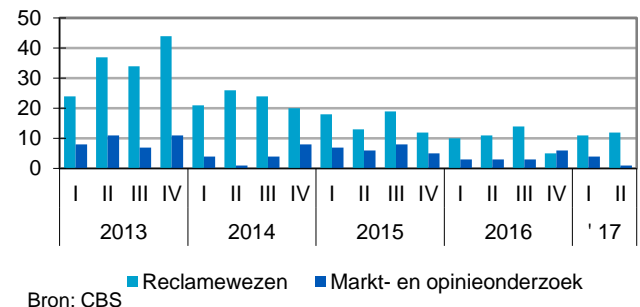
Aantal faillissementen blijft laag

Het aantal faillissementen is in het tweede kwartaal van 2017 iets gedaald vergeleken met een kwartaal eerder.

In het reclamewezen gingen 12 bedrijven failliet, één meer dan in het eerste kwartaal en in de marktonderzoeksbranche ging 1 bedrijf over de kop.

Na meerdere jaren van afnemende aantallen uitgesproken faillissementen lijkt het aantal faillissementen in de reclame- en marktonderzoeksbranche nu te stabiliseren. In het eerste halfjaar van 2017 gingen 28 bedrijven failliet, vergelijkbaar met de 27 failliete bedrijven in het eerste halfjaar van 2016.

Uitgesproken faillissementen reclamewezen en marktonderzoek

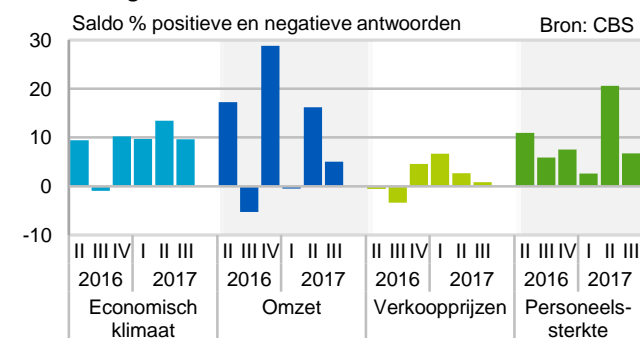
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Positieve verwachtingen

Per saldo voorziet 7 procent van de ondernemers in het reclamewezen en marktonderzoek een toename van de personeelssterkte. Per saldo verwacht 10 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in het derde kwartaal. Het aantal ondernemers met een positieve omzetverwachting is 5 procentpunt groter dan het aantal met een negatieve verwachting voor de omzet in het derde kwartaal. Ondernemers in het reclamewezen en marktonderzoek verwachten nauwelijks verandering van prijzen in het derde kwartaal van 2017.

Verwachtingen reclamewezen en marktonderzoek

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

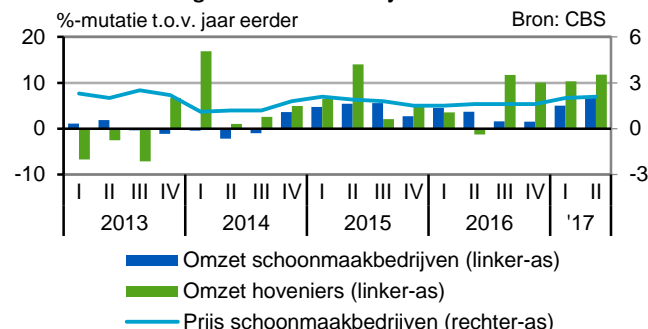
Schoonmaakbedrijven en hoveniers

Omzetgroei schoonmaakbedrijven bereikt recordhoogte

De omzet van schoonmaakbedrijven is in het tweede kwartaal van dit jaar met 6,8 procent gestegen in vergelijking met hetzelfde kwartaal van 2016. De laatste keer dat de omzet zo hard groeide is bijna negen jaar terug. In het derde kwartaal van 2008 groeide de omzet nog met 7,8 procent. In de tussentijd is de omzet gemiddeld met 1,3 procent gegroeid. In de maanden april tot en met juni stegen de prijzen gemiddeld met ruim 2 procent ten opzichte van een jaar eerder.

Hoveniers zagen hun omzet in de periode april tot en met juni met 11,8 procent groeien. Dit is het tweede kwartaal op rij met meer dan 10 procent groei.

Omzetontwikkeling schoonmaakbedrijven en hoveniers

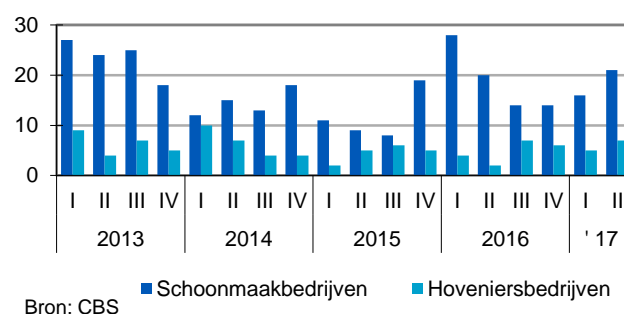

Meer hoveniers en schoonmakers failliet

In het tweede kwartaal zijn, vergeleken met het eerste kwartaal, meer hoveniers en schoonmakers op de fles gegaan. Het aantal hoveniers dat failliet ging kwam uit op 7. Dit zijn er twee meer dan er in het eerste kwartaal failliet gingen en vijf meer dan in dezelfde periode van het voorgaande jaar.

In totaal zijn er in het tweede kwartaal 21 schoonmaakbedrijven failliet gegaan. Dit zijn er respectievelijk vijf en één meer dan in het voorgaande kwartaal en hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Gemiddeld gingen er sinds begin vorig jaar 18 bedrijven per kwartaal failliet.

Uitgesproken faillissementen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

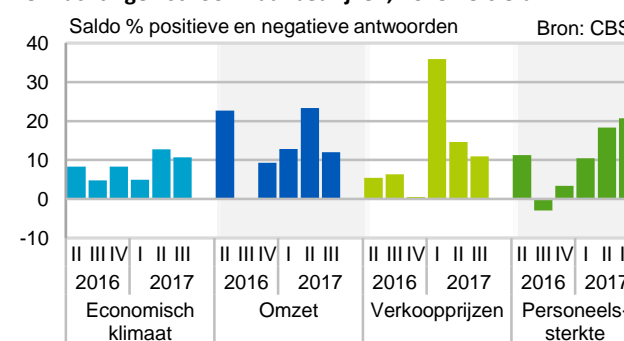

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Ondernemers positief over personeelssterkte

De verwachtingen voor het derde kwartaal zijn bij hoveniers en schoonmaakbedrijven per saldo positief. Per saldo verwacht 12 procent van de ondernemers een groei van de omzet in het derde kwartaal. Daarmee zijn ondernemers over de omzet minder positief dan drie maanden geleden, maar positiever dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Ondernemers verwachten een verbetering van het economisch klimaat in het derde kwartaal. De verwachtingen voor de personeelssterkte zijn voor het vierde kwartaal op rij verbeterd. In het derde kwartaal van 2016 waren ondernemers per saldo nog negatief in hun verwachtingen, maar nu verwacht per saldo 21 procent een toename van de personeelssterkte. Een meerderheid van de ondernemers verwacht een toename van de prijzen in het derde kwartaal.

Verwachtingen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

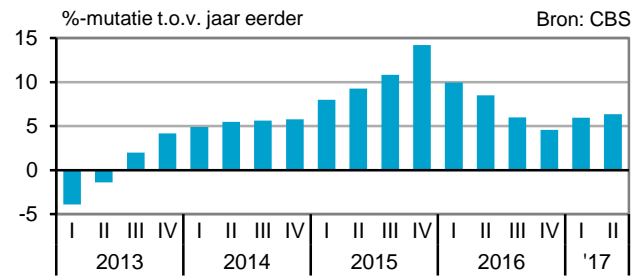
Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling

Omzet neemt verder toe

De omzet van de arbeidsbemiddelaars, uitzendbureaus en personeelsbeheerders steeg in het tweede kwartaal van 2017 met 6,4 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. De omzetgroei was iets sterker dan de voorgaande twee kwartalen toen de omzet met respectievelijk met 4,6 en 6,0 procent groeide.

Uitzendbureaus, arbeidsbemiddelaars en payrollbedrijven hebben seizoengecorrigeerd 2,0 procent meer omgezet in het tweede kwartaal 2017 dan in het eerste kwartaal. Deze stijging is groter dan in het voorgaande kwartaal toen dit nog 1,2 procent was. De seizoengecorrigeerde omzet stijgt nu al vijf kwartalen op rij.

Omzetontwikkeling uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

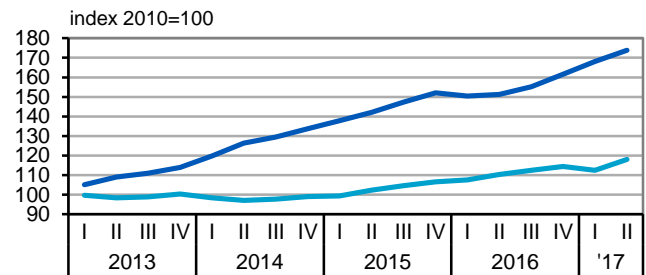
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Grootste stijging uitzenduren in ruim tien jaar

In het tweede kwartaal van 2017 steeg het aantal uitzenduren met 4,2 procent ten opzichte van het kwartaal ervoor. In het eerste kwartaal nam het aantal uitzenduren toe met 1,9 procent. Zowel de uitzenduren in de kortlopende als in de in langlopende¹ contracten namen toe. Het aantal uren in kortlopende contracten steeg met 4,9 procent. Dit is de grootste stijging in zeven jaar. Het aantal uren in langlopende contracten zoals detachering en payrolling nam met 3,5 procent toe. Deze uitzenduren zijn sinds 2012 nagenoeg onafgebroken toegenomen.

¹ Het basiscontract zonder uitzendbeding staat bekend als 'fase A' en telt maximaal 78 weken. Uitzenduren in 'fase B en C' zijn in de vorm van langere contracten waarbij de uitzendkrachten voor bepaalde respectievelijk onbepaalde tijd in dienst zijn van het uitzendbureau.

Seizoengecorrigeerde indexcijfers van de uitzenduren

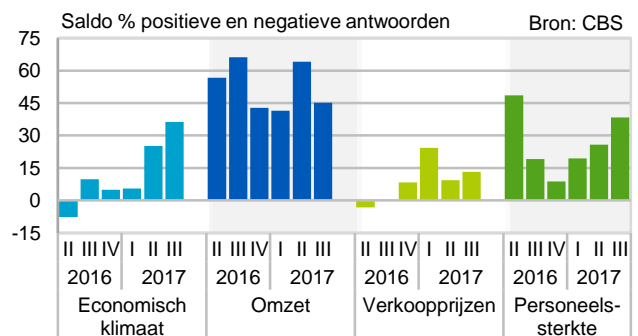
Bron: CBS

StatLine: Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling; ontwikkeling omzet en uren

Uitzendbranche positiever over economisch klimaat en personeelssterkte

Ondernemers in de uitzendbranche zijn, met een saldo van +45, zeer gunstig gestemd over de omzetgroei in het derde kwartaal. Weliswaar was de stemming in het afgelopen kwartaal en in hetzelfde kwartaal vorig jaar nog positiever, toch is de omzetverwachting zeer positief. De verwachtingen voor de personeelssterkte (saldo +38) en het economisch klimaat (saldo +36) zijn gunstiger dan drie maanden geleden en dan voor het derde kwartaal van 2016. Per saldo verwacht 13 procent van de ondernemers in het derde kwartaal een prijsstijging door te voeren. Vorig jaar in hetzelfde kwartaal werden per saldo geen prijsveranderingen voorzien.

Verwachtingen uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

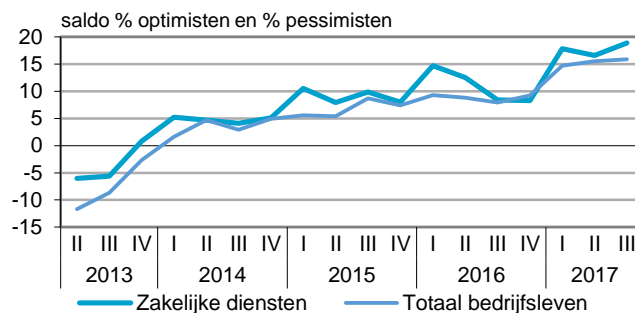
StatLine: Conjuncturenquête Nederland

Economisch beeld

Vertrouwen zakelijke dienstverleners groeit licht

In de zakelijke dienstverlening komt het ondernemersvertrouwen uit op 18,9. Dat is 2,3 punt hoger dan in het vorige kwartaal. Daarmee is het vertrouwen licht toegenomen ten opzichte van het tweede kwartaal van 2017. Het ondernemersvertrouwen in de zakelijke diensten is opgebouwd uit gerealiseerde ontwikkeling van de omzet, het economisch klimaat in het vorige kwartaal en de verwachte ontwikkeling van de omzet in het lopende kwartaal. De toename van het vertrouwen komt vooral tot uiting in de omzetverwachtingen. Het ondernemersvertrouwen is sinds eind 2013 onafgebroken positief. Het vertrouwen van het totale Nederlandse bedrijfsleven is verbeterd tot een niveau van 15,9. Het ondernemersvertrouwen in de zakelijke diensten is iets groter dan in het bedrijfsleven als geheel.

Ondernemersvertrouwen (seizoengecorrigeerd)

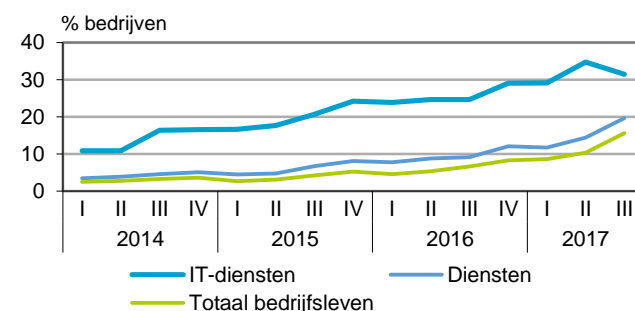
Bron: CBS

StatLine: [Ondernemersvertrouwen](#)

Derde IT-dienstverleners heeft tekort aan personeel

Het aantal bedrijven met een tekort aan personeel neemt snel toe. Ieder kwartaal wordt ondernemers gevraagd wat de belangrijkste belemmering voor het bedrijf is. Aan het begin van het derde kwartaal gaf 16 procent van de bedrijven aan dat een tekort aan personeel de belangrijkste belemmering is. In de dienstverlening kampt inmiddels 20 procent van de bedrijven met deze belemmering. In de IT-dienstverlening heeft 32 procent van de bedrijven te maken met een tekort aan personeel. Ondanks een lichte afname hiervan in het derde kwartaal, is duidelijk dat het personeelstekort in de IT-dienstverlening ernstiger is dan in de meeste andere sectoren binnen en buiten de dienstverlening. Het is een probleem dat in de afgelopen jaren steeds prominenter is geworden.

Personeelstekort

Bron: CBS

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 31 augustus 2017 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 1 september 2017

Meer informatie

CBS Infoservice: [Infoservice](#)
Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444